

Jon Zabaleta

“KOLOREAREN MAISUA”, ANTTON OLARIAGAK DIOENEZ

“

NIREA URTE ASKOAN TABERNAN ERAKUSTEA IZAN DA

”

Hormak bete irudi ziren orain dela gutxi Azkaingo Xoko Ona ostatuan. Ez zen artistaren ohiko erakusketa, artelan bat hemen, bestea han doi paratuak. Hormak luze-zabal, goi eta behe ageri ziren Jon Zabaletaren marrazkiz beteak, bizi osoan osatu duen unibertsoa bistara. Harpe margotuetara itzulera zen. Nekez errepikatuko den irudia.

TESTUA | MIEL A. ELUSTONDO
ARGAZKIAK | ZALDI ERO

Zer diozu, ziklo bat itxi duzula Azkaingo ostatuan egin duzun erakusketarekin?

1975eko bukaeran hasitako bidea itxi dudala, horixe! Urte haren bukaeran Parisen nintzen. Franco hilzorian, eta jendea hara eta hona zebilen. Ni, Ingalaterrara nindoan, beste lagun batekin batera. Baina Parisen ere banuen lagunik, eta haraxe egin nuen. Han, berriz, jende gehiago eza-gutu nuen, errefuxiatuak batzuk, lanean beste batzuk; Luzien Etxezaharreta, esaterako, han zen. Marrazkiz beteta nindoan, eta, baten batek *Liberation* egunkarikoekin harremanetan jarri ninduen. Haiek nire marrazkiak ikusi eta segituan: “Zu euskalduna zara, ezta?”. Lehenengo gauza esan zidatena. “Kontatzen dituzunak euskal gaiak dira. Guk noizean behin argitaratzen dugu Euskal Herriari buruz.

Nahi baduzu, hantxe sartuko ditugu zure marrazkiak. Aldian, bat”. Erregioari eskainitako orrialdeak ziren. *Régionale*. Aldiro marrazki bat argitaratzea gutxi iruditzen zitzaidan, ordea, eta *Le Canard Enchaîné*-ra joan nintzen. Aldizkari satirikoa omen zen. Abertzalea nintzela ikusi zutenean, ezer ez. Nire lana, hala ere, guk bizi genuena kontatzea zen. Eta, gainera, hitzik gabeko irudia zen nirea, frantses kulturari zegokiona.

Nondik zetorkizun irudiaren frantses kultura hori?

Baserrira etortzen zitzaizkigun aldizkarietatik. Etxekoak baserritik plazara jaitzen zirenean, azokara, batzuetan baten batek aldizkariak erregalatzen zizkieten, frantsesak batzuk, eta han hitzik gabeko irudiak agertzen ziren. Arte hutsa iru-

ditzen zitzaidan hura. Egia esan, hitzik gabe kontatze hori, artea iruditu zait beti. Frantzian tradizio handikoa da. Eta, oraindik orain, udazkenean, Azkainen egin nuen erakusketa ere asko gustatu zitzaion jendeari. Ez ninduten ezagutzen, baina argazki erakusketak eginak zituzten, eta aldatu egin nahi zuten formatua. Donibane Lohizuneko Lascaray argazkilariak nire berri eman zien, joan nintzaien, erakutsi nizkien marrazkiak, eta liluratuta geratu ziren: “Hau, gustatzen zait. Hau ere bai. Hau ere bai...”. Orduan, Vincennes etorri zitzaidan gogora.

Vincennes?

Bai, Pariseko garai hura, Vincennesko unibertsitatea, 1976a. Artista bat horman irudiak marrazten, eta ikusleak irudi haiek irakurtzen. Marrazkiak, or-

Jon Zabaleta Larburu

HERNANI, 1950

Txikitatik da marrazkilari. 1971tik 74ra, berriz, Oteizak eragindako Debako Arte Eskolan ikasi zuen. Hamaika aldizkaritan ageri dira Jon Zabaletaren lanak: *Zeruko Argia*, *Anaitasuna*, *Hitz*, *Berriak*, *Garaia*, *Habe...* Baita *Egin* eta *Euskaldunon Egunkaria* kazetetan eta *Euskadi Sioux* eta *Ipurbeltz* agerkari grafikoetan ere. Makina bat haur liburu ilustratu ditu. Komikigintza, zinema esperimental eta mimo-i-kuskizuna ere ez zaizkio arrotz. Disko azalak hamaika ditu ilustratuak. *Manuel-memoria* publikatu zuen 2005ean, bere obra jasotzen duen katalogoa. 2014an, Dabilen Elea saria jaso zuen.

dea, han eta hemen, panelak bete irudi. Mozkortzekoa zen hura. Oso gauza ederra. Eta horixe esan nien Azkaingoei: "Panelak jarriko ditugu, eta irudiak eta irudiak jarriko ditugu bertan". Eta halaxe egin nuen. *Hitz* aldizkarian argitaratu nituenak ere jarri nituen, lehenetakoak. *Akullu* sinatzen nuen garai hartan. Rotrina erabiltzen nuen, hau da, "akuilugrafikoa"! Akuilua idiari sartzen zaionez, nik, paperari!

Akullu-renak, zure lehen lanak.

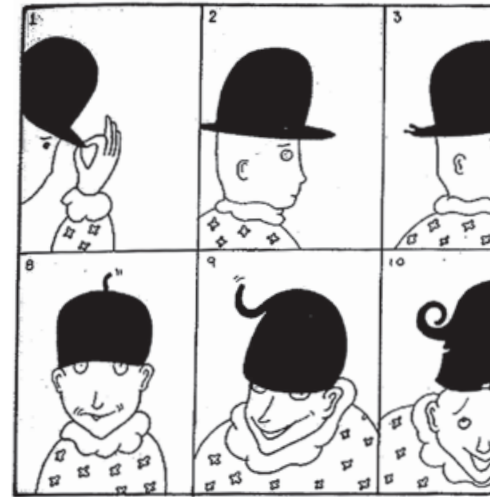
Bai. Handik laster Donostiara etorri nintzen. Ordurako, *Berriak* aldizkaria ateratzen hasi ziren. Gero, beste aldizkari bat etorri zen, *Garaia*. Eugenio Ibarzabal zen han. Arte galeriak ere furri-furian zeuden, eta haietako batean, Donostian, Galeria B-n erakusketa egin nuen. Orain ere zaila zait gauzak hitzez adieraztea, baina are eta zailago orduan. Nire konstrukzioa barrutik zihoan. Marrazten hasi eta barra-barra ateratzen zitzaizkidan irudiak. Aldiz, esan esaldi bat osatzeko, eta ezin. Harritzekoa ere ez da ni garai hartan anarkista hutsa izatea. Ez nintzen alderdi politiko batekoa ere, eta *Berriak*-en, adibidez, batzarrak egiten zituztenean, eta niri nondik jo behar nuen galdetzen zidatenean, nik zera erantzuten nien: "Nik... marrazkiak ekarriko dizkizuet!". Marrazkiz betetzen nizekien kaxak. "Zuek hartu, komeni zaizuen eran. Nik, bitartean, gehiago egiten jardungo dut".

Aldizkarietan aldiro argitaratzen zenuen. Geroago, *Egin*-en, egunero.

"Zer? Mahaia jarriko dizugu?", galdetu zidaten, eta nik: "Ez, ez, konponduko naiz". Alegia, neure gisa ibiltzen nintzen, *freelance*. Lanera joaten nintzen, oso giro ona zegoen han hasieran, jendearekin hitz egiten nuen... "Zer marrazki egin behar duzu gaur?", galdetzen zidaten, ideiak partekatzen genituen, haiek esandakoak buruan ibiltzen nituen, laneko tokia eskaintzen zidaten... Gustura. Eta, beti, nire marrazkia egiten nuen.

Ordukoak dira zure barraskilo eta elefanteak.

Debako Arte Eskolatik datorren kontua da. Han denetarik zegoen. Batzuek harria landu nahi zuten, beste batzuek grabatua... Nik, haietatik ere dastatu nuen, baina nirea marraztea zen. Bazter batean jarri, papera hartu, eta marrazki bidez istorioak kontatzea. Marraztu eta marraztu egin nuen Deban, luma erabil-

tzen nuen, artean ez baitzegoen rottrik. Sutan zegoen nire burua. Deba hasiera izan zen. Gero etorri ziren Paris eta Iparraldea eta Donostia eta *Egin*.

Nola hasi zinen *Egin*-en?

Kasualitate hutsa. Mendian nenbilen batean, "Jon! Jon!" hoska baten bat. Mariano Ferrer, Donato Unanue eta beste batzuk ziren. Fagollagan, Hernanin. "Badakizu egunkaria egitera goazela?". "Zer edo zer aditu dut, bai". "Egingo al diguzu marrazki bat, egunkaria iragartzeko?". Egutegia egin nuen, famatu egin zen. 2017an berriz argitaratu zuten. Etxe bat egin nuen. Jendea, denak lanean, esne saltzailea astoarekin egunkariak banatzen, upelak erabiliz inprimatze lanerako... Harrezkero jakin dut Gutenbergekin ere upelak erabili zituela inprimatzean. Egun batean egin nuen marrazki hura, egutegiarena. Joan nintzaien, gustatu zitzaien, eta Mariano Ferrerrek: "Egingo al zenuke marrazki bat egunero?". Nik, baietz. Eta karakolak eta elefanteak etorri zitzaizkidan gogora. Eta martxan jarri nituen.

Haiek ere ondo famatu egin ziren!

Eta nire asmoa zen haien munduan ibiltzea, karakol eta elefante artean, baina ezin izan nuen. Mundu diferenteak sortzeko beharra nuen, eta batean galaxia batean ibiltzen nintzen, bestean beste batean, gero karakol eta elefanteetara itzultzen nintzen... Nahaste-borraste ikaragarria. Kontentu bizi ginen, oso garai alaia zen. Mundua ireki zitzaigun, aukeraz betea zegoen, ateak irekitzen ari ziren, aldizkariaren legalizazioa etorri zen... Ni, esaterako, mundu ilegal batean ibili nintzen hilabete batzuetan,

"Hasiera hartan, inprimategiak klandestinoak ziren, zulo batean gordeak zeuden. Marrazkiak zuri-beltzean ateratzea beste erremediorik ez zegoen. Hala ere, beti ibili naiz kolorean margotzen".

aldizkari klandestinoetan, Iparraldean. Bidean, hainbat eta hainbat lan galdu ziren, baina ideia gorpuzten lagundu zuten galdutako lan haiek ere. Unibertsoa eginda zegoen. Erraza zen era bateko edo besteko marrazkiak egitea. Hari horretatik etorri ziren *Ipurbeltz*, *Irrimarra* eta gainerakoak. Lehendik datozen konstrukzioak dira. Eta seguru nago gauza asko txikitik ikusitako aldizkari, komiki eta filmetatik datozela. Baita inguruan ikusitakotik ere. *Akullu* sinatu nituen hasierako lan haiek, ni akuiluarekin ibilia bainintzen.

Baserrian?

Bai, bada! Osabak baten bat behar izaten zuen itulan egiteko, bai goldea, bai karramarroa, bai alferra ibiltzeko. Eta hantxe ni, idia mantso, eta ni haren aurrean. Beti gustatu zitzaidan lan hori. Akuilua, bestalde, ez zen gauza erasokorra. Gurea ez zen idi proba.

Hortxe bukatzen da zure lehen garaia.

Bai. Marrazkilariok geure burua komunikatzaile-tzat genuen garaia, beharbada. Artea zen hura, marrazkiak komunikatu egiten zuen. Batzuetan, egunkarietako zuzendariak zapuztu egiten ziren. Tira, jarri hor etendura puntuak, parentesi eta gainerakoak! Kar, kar... "Editoriala egiten ari zara!", esaten ziguten. Ni, neure bururako: "A! Editoriala egiten". Konturatu gabe, alegia. Zuzendariari protagonismoa kentzea esan nahi

zuen horrek. Laster, zu baztertzea etorriko zen, eta, gero, egunkaritik kanporatzea. Gainbehera bat bezala izan zen.

Egin-en eta Euskaldunon Egunkaria-n egunero publikatu zenuen.

Eta *Euskaldunon Egunkaria*-n egin nituen prentsako nire azken marrazkiak. Harrezkero, ez dut prentsan berri-ri lan egin. *Ipurbeltz*-en segitu nuen, baina hor bukatu zen prentsako aldia. Gero, internet etorri zen, gure sukarra sarean jendearekin partekatze-ko aukera, gauza zaharrak zein berriak erakusteko leihoa. Komunikatzeko tresna berriak ere saiatu nituen garai batean: zinema, musika... Hainbeste irudi ikusi eta hainbeste doinu aditu eta gero, etxetik bertatik saiatu nintzen lan esperimentalak egiten. Eta, horrek ere denbora betetzen dizu... Azken finean, horretarako gaude munduan, ezta?, denbora betetzeko, eta nork bere modura egiten du hori: batzuek errezatzen, beste batzuek diskurtsoak egiten, beste batzuek egurra ematen... denbora betetzeko lanean denok.

Zuk, marrazkiak egiten.

Sortzen. Nik sortzeko lanean betetzen dut mundu honetako denbora. Hala ere, lasaiago ari naiz orain. Burua ere sua eta kea botatzen hasten da halako batean, eta baretzea komeni izaten da... Sortzen, bizitzen ikasten, bizitzeko modurik onena bilatzen ari naiz. Jakina,

BARRASKILO, ELEFANTE

"Gurasoak Venezuelan izan ziren zenbait urtetan, eta bi anaia barnetegian izan ginen urtebetez. Han, film bat ikusten genuen astean behin. Eta filma ikusi eta ohera joaten ginenean, filma ibiltzen genuen buruan. Irudiak pilatzen zitzaizkigun, eta, bestalde, gure irudimenak are irudi gehiago sortzen zituen. Akordatzeko naiz, adibidez, Laurel eta Hardy, *Gizena eta Argala* saila. Hardy, gizena, handia, plazagizona, hitzontzia. Ondoan, Laurel, iharra, txikia, xaloa... Bata duzu elefantea, bestea barraskiloa. Bata da plaza, etxe barrua bestea. Uste dut hortik ere badutela nire marrazki haiek".

Azken hitza HIZTUN HANDIAK, MARRAZKIA MUTU

"Oraitxe hasi naiz ni hizketan libre. Lehen ez nintzen kontalaria. Hala ere, solaskideak ere balio du zerbait ere, eta solaskide trebe askorik ez dago. Mundua duen pertsona bada, gustu ematen du. Gatza badu, zoragarri. Zenbait jenderekin hizketan aritzea, berri-ri, alferri-ri da. Ez dute ulertzen!".

DOAKO JARDUERAK

Apirilak 7

ESPERIMENTATZEN DUGU TAILERRA Kids Zone gunean.

Elektrizitate-estatikoaren eta zirkuitu elektrikoen magia ezagutu, mikroskopioarekin laginak aztertu, eta haziekin esperimentatu ezazu.

Apirilaren 12tik 28ra

PAZKOA TAILERRAK Kids Zone gunean.

Aurpegia margotu, kometak egin, arrautzak apaindu, eta Pazkoa-ko untxiekin eskulanak egin.

Apirilak 13

TXIRRI, MIRRI ETA TXIRIBITON

Zuzeneko emanaldia 17:30etan txikienentzako sorpresekin.

Apirilak 27

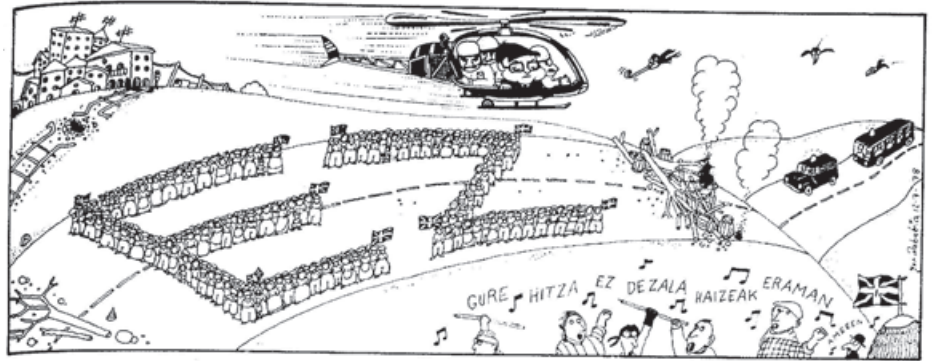
CALL OF DUTY TXAPELKETA "Itsu moduan jolasten" HYPE Station® gunean.

ETA GAINERA...

Ezagutu gure DESKONTU-DUN AISI PLAN GUZTIAK www.urbil.es/urbilbox-en.

urbil.es

azkeneko ordura arte ez dugu jakiten zertara etorri garen, zer egin behar genuen, mundu hau zer den, eta nolakoa.

Marrazkiak egitea duzu bizitzeko modua. Sortu, eta egindako lanak erakustea.

Baina ez arte galerian, adibidez. Hori Amerikak egitea litzateke niretzat. Nire, urte askoan, tabernan erakustea izan zen. Baina garai hori ere atzean utzi nuen. Xoko Onan erakutsi nuenean, berriaz, gauza ederra iruditzen zitzaidan jendeak bazkaldu edo kafea hartu bitartean nire marrazkiak ikustea eta komentatzea. "Arraioa! Zer da marrazki hori? Hi, ikusi al duk? Zer esan nahi ote din horrek?". Baliteke hemendik urte askotara, planeta honek irauten baldin badu, baten batek esatea: "Harrigarria! Gauza ederrak egiten zituen morroi hark!". Ordurako, ordea, marrazkiak ez dira paperaren gainean agertuko, birtualak izango dira, bideo-jolas modukoak, aldatu egingo dira momentutik momentura. Eta betaurreko bereziak jantziz gero, "Jon Zabaletaren unibertsoa" ikusiko du ikusleak, adibidez, baten batek nire pertsonaiak hartu eta mugimenduan jarri dituelako. 3D-n. Eta hantxe azalduko dira baserritarrak, upelak airean, soinu... Hori izango da geroa. Geroa, baina oso gertu dagoena.

Antton Olariagak behin eta berriz eta askotan esan duenez, kolorearen maisua da Jon Zabaleta. Hasieran, haatik, zuri-beltzean argitaratu ziren zure marrazkiak.

Ekonomia kontua zen, ez zegoen besterik. Plantxa bidezkoa zen inprimatzea. Eta plantxa bat ibili, edo lau ibili, asko garestitzen zen produktua. Bestalde, hasiera hartan, inprimategiak klandestinoak ziren, zulo batean gordeak zeuden. Marrazkiak zuri-beltzean ateratzea beste erremediorik ez zegoen. Hala ere, beti ibili naiz kolorean margotzen. Kutxak

eta kutxak dauzkat marrazkiz beteak, denak koloretan.

Ekonomia aipatu duzunez, "ekonomi-naz" ere asko dakiena zaitugu.

Horretaz jardun zuen Bernardo Atxagak, egin zidaten omenaldi batean [Dabilen Elea saria]. Pobrezia da 'ekonomina'. Nire kasuan, ekonomia ekonomina izan da beti. Desoreka. Urte batzuetan, plastika eskolak eman dizkiet ikastolako haurrei. Eta nire artean: "Gaixoa! Artista izan nahi du haur horrek!". Artistaren mundua beharrezkoa da, aldi berean da ametssezkoa eta terapeutikoa. Artea terapia da, sasi guztien gainetik. Artista, berriaz, egoera prekarioan bizi da beti. Esaten dute zenbait gizartek gehiago laguntzen dituela sortzaileak beste batzuek baino. Frantzia, diotenez, artista izena halako bulego batean eman orduko duzu bestelako lanen bat -dela eraikin bateko atezain, dela inoren laguntzaile non edo non-, sortzen segitzen lagunduko dizuna. Horrelakorik ez da Hegoaldean.

Makina bat marrazki dituzu argitaratuak aldizkari, liburu eta herri afixetan.

Arte funtzionala, esaten diote. Eskatzen didatenean, egin egiten dut. Ohore hutsa da. Bestalde, hortxe utzi dut nire denbora. Lana egin dut, zegokidan ordaina jasoko ote nuen jakin gabe, askotan. Hasieran, esate baterako, argitaletxeek beraientzat hartzen zituzten gure lan originalak. Besterik gabe! Halako batean, jakin genuen Kataluniako marrazkilariek egile eskubideak eskatzen zituztela. Eta, haien gerizan, horretan hasi ginen gu ere, eskubideak eskatzen, kontratuak sinatzen, originalak itzulian jasotzen... Hasieran, militantzia lana zen gurea. Baina batzuk besterik ez ginen militante. Beste batzuek inoiz ez zuten militatzen. Haiek beti goian, agintzen. "Bizi nahi dugu" esaten hasi ginenean, komeriak! Baina aurrera egin genuen. ●